

भ्रष्टाचार विरुद्धको दोस्रो राष्ट्रिय रणनीति तथा कार्ययोजना, २०८२

प्रस्तुत रणनीतिमा देहायका बिषयबस्तु प्रष्ट हुनुपर्ने देखिन्छ:-

क) कार्ययोजना कार्यान्वयन समन्वय संयन्त्रहरूको समितिलाई कस्तो प्रकृतिको भ्रष्टाचारजन्य गतिविधिमा केन्द्रित रही सीमा निर्धारण गर्दै अधिकारक्षेत्र सुनिश्चित गर्नुपर्ने देखिन्छ। नियमनकारी निकायको काम कारवाहीलाई चुस्त दुरुस्त बनाउन उक्त निकायहरूलाई समेत जवाफदेही बनाउन विशिष्टिकृत Controlling Mechanism को परिकल्पना गर्नुपर्ने देखिन्छ। अनुगमन निकाय रणनीतिमा उल्लेख गरेतापनि उक्त अनुगमन निकायको स्पष्ट कार्यदिश तोकिएको छैन। समितिमा विशेषगरी स्वच्छ छवि भएका विज्ञ समूह समेत समावेश हुनुपर्ने अपरिहार्य छ, जस्तै (कानुनविद्, समाजशास्त्री, प्राध्यापक, पत्रकार, नागरिक समाजका अगुवा लगायतका अन्य विशेषज्ञ समेत समावेश गरिनुपर्ने) देखिन्छ। राष्ट्रसेवक एवम् जनप्रतिनिधिको उपस्थिति अधिक रहँदा संयन्त्रले प्रभावकारी काम गर्न सक्ने अवस्था देखिँदैन किनकि सार्वजनिक अहोदामा रहेका व्यक्तिहरूले नै व्याप्त भ्रष्टाचार गर्ने गरेको विविध तथ्यले पुष्टि गरेको देखिन्छ।

ख) ३.९.२ मा संशोधन गरिनुपर्ने ऐन कानुनको विस्तृत व्याख्या गरिनुपर्ने अपरिहार्य देखिन्छ। उद्देश्य, संशोधन गरिनुपर्ने कारण र अपेक्षित उपलब्धिको मापदण्डलाई विस्तृत रूपमा रणनीतिमा व्याख्या गरिनुपर्ने अपरिहार्य देखिन्छ।

ग) ३.९.४ मा उल्लेखित निकायहरूको कस्तो किसिमको संरचनागत सुधार आवश्यक छ, सो को व्यापक उल्लेख गरी रणनीतिमा समावेश गरिनुपर्ने अपरिहार्य देखिन्छ।

घ) परिच्छेद ४ मा कार्य योजनाको विस्तृत तालिका अन्तर्गत विविध भ्रष्टाचारजन्य गतिविधि नियन्त्रण गर्ने जिम्मेवार निकाय एवम् सहयोगी निकाय र कार्ययोजना कार्यान्वयन समन्वय संयन्त्रहरू बीचको आपसी समन्वयात्मक सम्बन्ध कसरी स्थापित हुन्छ र कसरी सहकार्य गरी भ्रष्टाचार रोकथाममा उक्त निकायहरू संलग्न रहन्छन् भन्ने स्पष्ट रूपमा उल्लेख गरिएको छैन। सो निकायहरू बीच आपसी समन्वयको संयन्त्र समेत समावेश गरिनुपर्ने अपरिहार्य देखिन्छ।

ङ) वर्तमान विश्वका विविध राष्ट्रहरूले भ्रष्टाचारजन्य गतिविधि नियन्त्रण गर्न कस्तो संयन्त्र विकास गरी प्रयोग गर्दै आएको र त्यसको कार्यान्वयन सफल कसरी भईरहेको छ भन्ने विषयमा केन्द्रित रही सो को अनुसन्धान गर्दै सोही बमोजिम विविध कार्यान्वयन योग्य विविध वैकल्पिक संयन्त्रहरू समावेश गरिनुपर्ने अपरिहार्य देखिन्छ।

च) प्रस्तावित रणनीतिले भ्रष्टाचारजन्य गतिविधि नियन्त्रण कसरी गर्छ, कुन प्रक्रिया अवलम्बन गरिन्छ भन्ने विषयमा स्पष्ट रूपमा व्याख्या हुन जरुरी छ।

छ) भ्रष्टाचारको विविध स्वरूपको पहिचान गर्दै उक्त स्वरूप अनुसारका नियन्त्रणका संयन्त्रहरू प्रस्तावित हुनुपर्ने अपरिहार्य देखिन्छ।

ज) कस्तो किसिमको डिजिटल प्रमाणलाई प्राथमिक प्रमाण मानिने हो, सो कुरा स्पष्ट हुनुपर्ने देखिन्छ।

झ) हाई प्रोफाइलका भ्रष्टाचारजन्य विषयमा व्यापक अनुसन्धानात्मक दस्तावेज नेपाल सरकारले समय समयमा प्रकाशित गरिरहनुपर्ने अपरिहार्य छ।

ज) जेन्जी आन्दोलनको मनोभावनालाई प्रस्तुत रणनीतिमा समावेश गरिनुपर्ने अपरिहार्य छ । आन्दोलनको प्रथम माग नै भ्रष्टाचार अनुसन्धान र कारवाहीसंग सम्बन्धित रहेकाले रणनीतिमा देहायका थप संयन्त्रको निर्माण गरी अनुसन्धान एबम् अभियोजन गरिनुपर्ने आवश्यक देखिन्छ :-

#उच्च स्तरीय सम्पति छानबिन तथा अनुसन्धान आयोगको गठन

१. २०४६ साल पश्चातको भूतपूर्व तथा हाल सम्म सेवारत उच्च पदस्थ व्यक्तिहरूको तलब बाहेकका आयस्रोत छानबिन गर्न निष्पक्ष आयोग गठन गरी राष्ट्रभक्त र जेन्जी पुस्ताको प्रतिनिधित्व सुनिश्चित गर्ने ।

२.विशिष्ट पदाधिकारीहरूलाई आयस्रोत विवरण बुझाउन लगाई शंकास्पद विवरणको प्रतिवेदन तयार गरी मन्त्रिपरिषद्लाई बुझाउने जिम्मेवारी आयोगलाई रहने ।

३.आयोगको प्रतिवेदनपछि अख्तियार, महान्यायाधिवक्ता र सरकारी वकिल कार्यालयसँग समन्वय गरी विशेष अदालतमा मुद्दा दायर गर्न मन्त्रिपरिषद्ले कदम चाल्ने ।

४.दोषी ठहरिएका व्यक्तिका सम्पत्तिहरू रोक्का राखी राष्ट्रियकरण गरिने तथा भ्रष्टाचारमा संलग्न उच्च पदस्थहरूलाई कानूनी सजाय दिइने । आदि ।

ट) नीतिगत रूपमा “शून्य सहनशीलता” भनिए पनि राजनीतिक दलको वित्त,चुनावी खर्च,नीतिगत कब्जा (policy capture) जस्ता राजनीतिक भ्रष्टाचारका संवेदनशील क्षेत्र प्रत्यक्ष रूपमा गहिराइमा प्रस्तुत रणनीतिमा समेटिएका छैनन् । उक्त विषय समेत समेटिनुपर्ने अपरिहार्य देखिन्छ ।